

Wyrok z dnia 29 marca 2001 r.

I PKN 333/00

Interes prawny pracownika w ustaleniu istnienia stosunku pracy (art. 189 KPC) z reguły nie wyczerpuje się w możliwości dochodzenia świadczeń należnych z tego stosunku prawnego.

Przewodniczący SSN Zbigniew Myszkowski, Sędziowie SN: Jadwiga Skibińska-Adamowicz, Barbara Wagner (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 29 marca 2001 r. sprawy z powództwa Tomasza K. przeciwko Jerzemu K. i Jerzemu W. o ustalenie istnienia stosunku pracy i odszkodowanie, na skutek kasacji pozwanych od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Świdnicy z dnia 27 stycznia 2000 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Świdnicy wyrokiem z dnia 27 stycznia 2000 r. [...] oddalił apelację Jerzego K. i Jerzego W. od wyroku częściowego Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Wałbrzychu z dnia 13 maja 1999 r. [...], ustalającego, że Tomasz K. oraz pozwanych Jerzego K. i Jerzego W., prowadzących działalność gospodarczą pod firmą Usługi Motoryzacyjne „I.” s.c. w W., łączyła w okresie od 1 listopada 1997 r. do 21 stycznia 1999 r. umowa o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy za wynagrodzeniem najniższym przewidzianym prawem i że umowa ta uległa rozwiązaniu na skutek jej wypowiedzenia przez pracodawcę, a także zasądzającego od pozwanych solidarnie kwotę 528 zł tytułem odszkodowania za wadliwe wypowiedzenie umowy o pracę.

Sąd ustalił, że w legitymacji ubezpieczeniowej powoda, w rubryce zatrudnienie, znajduje się pieczęć Spółki z podpisem Jerzego W. z dnia 1 listopada 1997 r. Fakt wykonywania pracy przez Tomasza K. potwierdzili świadkowie. Umowa o pracę została rozwiązana z powodów bez wypowiedzenia z naruszeniem przepisów. Poz-

wani byli zainteresowani w zatrudnianiu powoda „na czarno” w celu uniknięcia opłacania składek na ubezpieczenie społeczne. Taka praktyka była stosowana także wobec innych pracowników. W ocenie Sądu, materiał dowodowy został zebrany starannie, wszechstronnie rozważony, a logicznie wyprowadzone wnioski są wewnętrznie spójne. Dokonana przez Sąd pierwszej instancji ocena dowodów, a zwłaszcza zeznań świadków, mieści się w granicach swobody wyznaczonej w art. 233 KPC. Sąd ten błędnie wprowadził art. 45 § 1 KP jako podstawę zasądzenia od pozwanych na rzecz powoda odszkodowania, gdyż stanowi ją art. 56 w związku z art. 58 KP, jednak pomyłka ta dla wyniku sprawy nie miała żadnego znaczenia.

Pozwani zaskarżyli ten wyrok kasacją. Wskazując jako jej podstawy naruszenie przepisów postępowania, a to art. 189 KPC przez jego zastosowanie, „mimo, że powód nie miał interesu prawnego w rozumieniu tego przepisu, w dochodzeniu roszczenia o ustalenie, bowiem w rzeczywistości domagał się zasądzenia świadczeń pieniężnych, precyzując roszczenie na rozprawie do protokołu w dniu 1 marca 99 r.” oraz art. 328 § 2 KPC przez niewskazanie „z jakich powodów Sąd II instancji dał wiarę świadkom, na których zeznaniach oparł swoje rozstrzygnięcie, K., C., S., G. i L., a z jakiego powodu odmówił wiarygodności zeznaniom świadków P. i Sz., mimo iż ci byli pracownikami firmy”, wniesli o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy temu ostatniemu Sądowi do ponownego rozpoznania „z zaliczeniem kosztów postępowania kasacyjnego”. Pełnomocnik skarżących wywodził, że po stronie powoda nie zachodził interes prawny w rozumieniu art. 189 KPC. Przy sformułowanych przez niego roszczeniach - o ustalenie stosunku pracy i świadczenia z niego wynikające - „Sąd nie może ustalać istnienia stosunku pracy łączącego strony, a powinien wyłącznie dokonać tych ustaleń (dotyczących istnienia stosunku pracy) przy ustaleniach zgłoszonych w pozwie świadczeń pieniężnych”. Stan niepewności co do istnienia stosunku pracy powinien być usunięty w drodze powództwa o świadczenie, „o co praktycznie powód wystąpił”. Nadto, odmawiając wiarygodności zeznaniom pracowników firmy bez podania przyczyn Sąd naruszył art. 328 § 2 KPC, a „takie uzasadnienie miało oczywisty wpływ na treść rozstrzygnięcia”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Według art. 189 KPC powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia stosunku prawnego, gdy ma w tym interes prawny. Z powołanego przepisu nie wynika żadne ograniczenie w wytaczaniu powództwa o ustalenie stosunku prawnego, poza interesem prawnym powoda w żądaniu tego rodzaju. Nie ma interesu prawnego w ustaleniu stosunku prawnego ten kto może skorzystać równocześnie z innej istniejącej formy ochrony swych praw. Jakkolwiek przyjmuje się niemal powszechnie, że możliwość dochodzenia przez powoda świadczeń z określonego stosunku prawnego wyklucza istnienie interesu prawnego w ustaleniu tego stosunku, to pogładowi temu należy przypisać znaczenie zasady, od której istnieją wyjątki. W szczególności decydujące w tym zakresie powinny być właściwości stosunku prawnego. Swoistość stosunku pracy polega na tym, że jego byt stanowi przesłankę powstania innych stosunków prawnych (i to ex lege, jak np. stosunku ubezpieczenia społecznego). Świadczenia wynikające ze stosunku pracy nie obejmują ogółu świadczeń przysługujących pracownikowi z tytułu zatrudnienia (np. należnych ze stosunków prawnych związanych ze stosunkiem pracy). Interes prawny pracownika w ustaleniu istnienia stosunku pracy nie wyczerpuje się przeto w żądaniu świadczeń należnych z tego stosunku prawnego. Ustalenie istnienia stosunku pracy warunkuje prawo do niektórych bieżących i przyszłych świadczeń z ubezpieczeń społecznych, a także rzutuje, poprzez konstrukcję stażu ubezpieczenia, na ich wysokość. Może mieć znaczenie dla uzależnionych od okresu zatrudnienia przyszłych świadczeń - prawa do nich lub ich wymiaru - z kolejnych stosunków pracy (np. dodatku stażowego czy nagrody jubileuszowej). Art. 189 KPC nie ma przy tym charakteru wyłącznie prewencyjnego. Wbrew zatem odmiennemu twierdzeniu pełnomocnika skarżących Tomasz K. miał interes prawny w ustaleniu, że łączył go z pozwanymi stosunek pracy.

Nie jest usprawiedliwiony także zarzut naruszenia przez Sąd art. 328 § 2 KPC. Sąd w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wyjaśnił przyczyny odmowy dania wiary zeznaniom świadków S. (a nie Sz., bo zeznaniom tego świadka dał wiarę) i P. Odnośnie do podobnej treści zarzutu podniesionego w apelacji, choć w kontekście art. 378 § 2 KPC, Sąd szeroko przedstawił motywy, którymi się kierował dzieląc ocenę materiału dowodowego dokonaną przez Sąd pierwszej instancji, w tym także zeznań świadków [...]. Z art. 328 § 2 KPC nie wynika obowiązek sądu odniesienia się w uzasadnieniu orzeczenia do każdego twierdzenia stron i świadków.

Uzasadnienie zaskarżonego wyroku odpowiada wymogom określonym w art. 328 § 2 KPC. Gdyby jednak nawet dopatrzeć się w nim uchybień, to usprawiedli-

wioną podstawę kasacji stanowi takie tylko naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 393¹ pkt 2 KPC). Pełnomocnik skarżących nie wyjaśnił czy i jaki wpływ na wynik sprawy mogło mieć sporządzone po rozstrzygnięciu sprawy jego uzasadnienie, konstatując jedynie, że „miało oczywisty wpływ na treść rozstrzygnięcia”. Takie stwierdzenie nie spełnia warunku uzasadnienia podstawy kasacyjnej, o którym traktuje art. 393³ KPC.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy, stosownie do art. 393¹² KPC, orzekł jak w sentencji.

=====